

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การผลิตสินค้าเกษตรหลายชนิดของประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สาเหตุหลักเกิดจากคุณภาพของผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการ และในหลายสินค้าผลผลิตสินค้าเกษตรมีปริมาณมากเกินความต้องการของตลาดรวมทั้งเกษตรกรบางส่วนยังทำการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อยหรือไม่เหมาะสมส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ผลผลิตขาดคุณภาพ ทำให้ประสบปัญหาาราคาตกต่ำ มีต้นทุนการผลิตสูงและเกิดภาวะด้านงบประมาณให้กับภาครัฐที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือโดยการแทรกแซงราคา

การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม เป็นแนวคิดหนึ่งในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่มีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในการจัดการและใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตความเหมาะสมสำหรับการผลิต ประกอบด้วย ด้านพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน ลำไย สับปะรดโรงงาน เงาะ ทุเรียน มังคุด กาแฟ มะพร้าว ด้านปศุสัตว์ ได้แก่ โคเนื้อ โคเนื้อ สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และด้านประมง ได้แก่ กุ้ง ปลานิล ปลาน้ำจืด โดยในการประกาศเขตความเหมาะสมการผลิต คำนึงถึงปัจจัยธรรมชาติที่เกี่ยวข้อง และระดับความต้องการของพืช ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ แสงแดด ความชื้นสัมพัทธ์ (Land Suitability and Crop Requirement) การผลิตสินค้าเกษตรในปัจจุบัน (Existing Land Use) ประกอบกับได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปภาคการเกษตรในการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เชิงรุกของทุกจังหวัด เน้นการวางแผนการผลิต ให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงกายภาพและเชิงเศรษฐกิจ โดยได้มีการจัดทำแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agricultural Map for Adaptive Management : Agri-Map) เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการการผลิตให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต ในมิติของปัจจัยการผลิต อุปสงค์และอุปทาน ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาของเกษตรกรได้อย่างตรงจุด โดยยึดหลักการส่งเสริมกิจกรรมการผลิตที่เหมาะสม ในพื้นที่การเกษตรตามแผนที่ Agri-Map คือ 1) พื้นที่ปลูกเหมาะสมสูง (S1,S2) เน้นการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มโอกาสการแข่งขันสินค้าเกษตร 2) พื้นที่ปลูกเหมาะสมน้อย (S3) เน้นเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับ การบริหารจัดการฟาร์มให้ไปสู่ S1,S2 หรือปรับเปลี่ยนไปเป็นกิจกรรมทดแทนอื่นหากมีความเหมาะสมกว่าให้เป็นไปตามลักษณะภูมินิเวศและความสมัครใจของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ และ 3) พื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม (N) เสนอทางเลือกปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตของเกษตรกร ทดแทนกิจกรรมการผลิตในปัจจุบัน โดยคำนึงถึงตลาดรองรับสินค้าที่จะปรับเปลี่ยน ความพร้อม และทัศนคติในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตของเกษตรกรตามความสมัครใจ สภาพภูมินิเวศ และสังคมของชุมชน และแหล่งเงินทุน/งบประมาณสนับสนุน การปรับเปลี่ยนของเกษตรกร ดังนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จึงได้จัดทำการศึกษาวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดลพบุรีเพื่อเสนอทางเลือกสำหรับการผลิตที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการผลิต และสร้างความสมดุล

ระหว่างอุปสงค์ อุปทาน การเพิ่มมูลค่า ด้วยการพัฒนามาตรฐานสินค้าและลดต้นทุนด้วยการจัดการระบบขนส่งสินค้า (Logistics) รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่ Agri-Map เป็นสินค้าทางเลือกอื่น

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาต้นทุน การผลิต และผลตอบแทนสินค้าเกษตรที่มีมูลค่ามาก ซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจของจังหวัด จำนวน 4 ชนิด (สินค้า Top 4 ของจังหวัด) และสินค้าทางเลือก

1.2.2 เพื่อศึกษาอุปสงค์ (Demand) อุปทาน (Supply) ของสินค้าเกษตร Top 4 ของจังหวัด และสินค้าทางเลือก

1.2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ ในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเป็นสินค้าทางเลือก

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ศึกษาสินค้าเกษตรที่สำคัญซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจการเกษตรของจังหวัดลพบุรี 4 ชนิด (Top 4) ได้แก่ ข้าวเจ้านาปี อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และไก่เนื้อ โดยวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนเปรียบเทียบระหว่างการผลิตในพื้นที่เหมาะสม (S1,S2) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3,N) รวมทั้งวิเคราะห์เกี่ยวกับปริมาณการผลิต (Supply) และความต้องการสินค้า (Demand) ในระดับจังหวัด

1.3.2 ศึกษาสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพสำหรับผลิตทดแทนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสม (S3,N) ในพื้นที่จังหวัดลพบุรี

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม เกษตรกร ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อศึกษาต้นทุน ผลตอบแทนสินค้าเกษตร สถานการณ์การผลิตและการตลาด โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ได้จากสำรวจโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ปีเพาะปลูก 2559/60 ในจังหวัดลพบุรี

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย การจัดทำเขตเกษตรเศรษฐกิจ เอกสารทางวิชาการจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

1.4.2 การจัดเก็บข้อมูลต้นทุนการผลิต

ใช้ข้อมูลจากแผนที่ Agri-Map ซึ่งจัดทำโดยกรมพัฒนาที่ดิน และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเพื่อตรวจสอบพื้นที่จริงของการผลิตสินค้าเกษตร 4 ชนิด ได้แก่ ข้าว (ข้าวเจ้านาปี) อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และไถ่เนื้อ จากเกษตรกร ผู้นำชุมชน ภาครัฐและเอกชน ในพื้นที่จังหวัดลพบุรี โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะความเหมาะสมทางกายภาพของพื้นที่ในจังหวัดเป็นรายอำเภอ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเหมาะสม (S1/S2) โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ S1 ก่อน แต่ถ้ามีกลุ่มตัวอย่างไม่เพียงพอจะจัดเก็บในพื้นที่ S2 (เป็นพื้นที่สำรอง) และ 2) กลุ่มไม่เหมาะสม (N/S3) โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ N ก่อน แต่ถ้ามีกลุ่มตัวอย่างไม่เพียงพอจะจัดเก็บในพื้นที่ S3 (เป็นพื้นที่สำรอง) โดยมีลักษณะต้นทุนการผลิต แบ่งเป็น

1) กลุ่มข้าว พืชไร่ เป็นการปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้นในแต่ละรอบการผลิตหรือรุ่นต้นทุนการผลิตจะมีชุดเดียว

- จัดเก็บตัวอย่าง อย่างน้อย 2 อำเภอ หรือเกลี่ยกระจายตัวอย่างภายในขอบเขตจังหวัดตามความเหมาะสมสอดคล้องกับแต่ละพื้นที่ โดยในแต่ละลักษณะความเหมาะสม แยกกลุ่ม S1/S2 และ N/S3 กลุ่มละ 20 ตัวอย่าง

2) กลุ่มพืชไร่มีอายุการเก็บเกี่ยวมากกว่า 1 ครั้ง เป็นการปลูกครั้งเดียวแต่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มากกว่าหนึ่งรอบและต้นทุนการผลิตจะมีต้นทุนการผลิตปีที่ปลูกและต้นทุนถดถอยจากปีปลูกทุกปีจนถึงสิ้นสุดรุ่นการผลิต (รีอ์ทิง) และคำนวณต้นทุนเฉลี่ย เช่น อ้อยโรงงาน จัดเก็บตัวอย่างกระจาย อย่างน้อย 2 อำเภอ และสามารถเกลี่ยตัวอย่างภายในขอบเขตจังหวัดได้ตามความเหมาะสมเก็บ 20 ตัวอย่างให้แยกเก็บตัวอย่างเป็น 3 ลักษณะ เพื่อจะได้สามารถคำนวณต้นทุนการผลิตตามโครงสร้างต้นทุน

- สำหรับการศึกษานี้มี อ้อยโรงงาน โดยเก็บข้อมูลกลุ่มปีปลูก 5 ตัวอย่าง กลุ่มอ้อยต่อหนึ่ง 5 ตัวอย่าง และกลุ่มอ้อยต่อสองขึ้นไป 10 ตัวอย่าง ทั้งนี้สามารถเกลี่ยจำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ แต่ต้องมีตัวอย่างครบทั้ง 3 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มต้องมากกว่า 1 ตัวอย่างขึ้นไป

1.4.3 การจัดเก็บข้อมูล อุปทาน (Supply) และอุปสงค์ (Demand) ระดับจังหวัด

เป็นการบันทึกปริมาณของสินค้าเกษตรในระดับจังหวัด โดยบันทึกข้อมูลเป็นรายปีการตลาดและปีการค้าสากล มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ด้านอุปทาน (Supply) และด้านอุปสงค์ (Demand)

ด้านอุปทาน (Supply) เป็นผลรวมของ

- การผลิตสินค้าเกษตรในช่วงระยะเวลา 12 เดือน หรือ 1 ปีการตลาด
- การนำเข้าสินค้าเกษตรจากจังหวัดอื่นเข้ามาภายในจังหวัดในช่วงระยะเวลา 12 เดือน หรือ 1 ปีการตลาด

รูปสมการ อุปทาน = ปริมาณการผลิต + การนำเข้าสินค้า

ด้านอุปสงค์ (Demand) เป็นผลรวมของ

- การใช้ของจังหวัด เช่น การบริโภค ช่วงระยะเวลา 12 เดือน หรือ 1 ปีการตลาด
- การส่งออกสินค้าเกษตรไปนอกจังหวัดในช่วงระยะเวลา 12 เดือน หรือ 1 ปีการตลาด

รูปสมการ อุปสงค์ = การใช้ของจังหวัด + การส่งออกสินค้า

1.4.4 การวิเคราะห์และประมวลข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่เกิดจากการเก็บรวบรวมโดยการสำรวจและใช้แบบสอบถาม อาทิ การสัมภาษณ์ การสังเกต มาวิเคราะห์และพรรณนาในรูปข้อความหรือใช้สถิติขั้นต้น เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เป็นต้น ประกอบการพรรณนา

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantities Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนเกษตรกร มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด การใช้ที่ดิน สัตว์สวนครัวเรือนเกษตรกร ฯลฯ มาวิเคราะห์ โดยจัดหมวดหมู่ หรือเรียงลำดับ ด้วยวิธีการทางสถิติพรรณนา เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เป็นต้น และนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาโดยใช้ตารางประกอบ

1.5 กรอบแนวคิด

1.5.1 การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย

ต้นทุนรวม (Total Cost) หมายถึง ผลรวมค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตที่ใช้ไปในกระบวนการผลิตทั้งหมด

$$\text{ต้นทุนรวม} = \text{ต้นทุนผันแปร} + \text{ต้นทุนคงที่}$$

$$\text{Total Cost} = \text{Total Variable Cost} + \text{Total Fixed Cost}$$

$$\text{TC} = \text{TVC} + \text{TFC}$$

ต้นทุนผันแปรรวม (Total Variable Cost : TVC) เป็นต้นทุนที่ขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิต เช่น ค่าจ้างแรงงาน ค่าไฟฟ้า ค่าวัสดุคูป ค่าเชื้อเพลิง เป็นต้น

ต้นทุนคงที่รวม (Total Fixed Cost : TFC) เป็นต้นทุนที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต (Q) และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้แม้ว่าจะไม่ทำการผลิต เช่น ต้นทุนในส่วนของที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง เครื่องจักร เป็นต้น

ต้นทุนเฉลี่ย (Average Cost : AC) หมายถึง ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต

ต้นทุนรวมเฉลี่ย (Average Total Cost : ATC หรือ AC)

$$\text{ATC หรือ AC} = \text{TC}/Q$$

$$\text{ATC หรือ AC} = \text{AFC} + \text{AVC}$$

ต้นทุนคงที่เฉลี่ย (Average Fixed Cost : AFC) $\text{AFC} = \text{TFC}/Q$

ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (Average Variable Cost : AVC) $\text{AVC} = \text{TVC}/Q$

ความหมายของต้นทุน

ต้นทุนชัดเจน (Explicit Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายไปเป็นตัวเงินออกไปจริง ในกระบวนการผลิต ได้แก่ ค่าวัตถุดิบ ค่าแรง

ต้นทุนไม่ชัดเจน (Implicit Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายไปเป็นตัวเงินออกไปจริง เช่น ค่าเสียโอกาส เป็นต้น

ต้นทุนทางบัญชี หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายออกไปและบันทึกรายการไว้ในบัญชีได้ ซึ่งคือต้นทุนชัดเจนนั่นเอง

ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการผลิต ไม่ว่าจะจ่ายเงินออกไปหรือไม่ (จะรวมทั้งต้นทุนชัดเจนและต้นทุนไม่ชัดเจน) การนำปัจจัยการผลิตของตนมาใช้ในการผลิตจะเกิดต้นทุน Implicit Cost ขึ้น อาทิ การใช้แรงงานตัวเองหรือการใช้ที่ดินของตนเองในการผลิตไม่ได้คิดค่าใช้จ่ายเป็นค่าจ้างหรือค่าเช่าให้กับตนเอง โดยจะประเมินจาก ค่าจ้างค่าแรง ค่าเช่าในพื้นที่

ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) หรือ ต้นทุนในการเลือก (Alternative Cost) หมายถึง ต้นทุนที่เกิดจากการเลือก นำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ไปใช้ในการผลิตหรือลงทุน ทางเลือกใด ทางเลือกหนึ่ง ทำให้เสียโอกาสในการที่จะนำทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตนั้นไปหาประโยชน์จากทางเลือกอื่น เรียกว่า ต้นทุนค่าเสียโอกาส

ต้นทุนทางสังคม (Social Cost) คือ ค่าใช้จ่ายทุกชนิดที่เกิดขึ้นกับสังคมเนื่องมาจากการผลิตสินค้านั้น ซึ่งมีค่าเท่ากับ ต้นทุนเอกชนบวกกับต้นทุนภายนอก (ผลกระทบภายนอก)

- ต้นทุนเอกชน (Private Cost) ที่ผู้ผลิตต้องจ่ายโดยตรง เป็นค่าปัจจัยการผลิต
- ผลกระทบภายนอก (Externality) ที่เป็นลบที่เกิดจากการผลิตของหน่วยผลิต

เช่น ทำให้เกิดน้ำเสีย เป็นต้น

ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ = Explicit Cost + Implicit Cost

ดังนั้น ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ จึงมีมูลค่ามากกว่าต้นทุนทางบัญชี เนื่องจากต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ คิดค่าใช้จ่ายทุกขั้นตอนกิจกรรมการผลิตทั้งเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด คิดเท่าที่ใช้จริง ในช่วงเวลาการผลิตและคิดค่าเสียโอกาสเงินลงทุน

ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย คือ การคิดต้นทุนค่าใช้จ่ายของเกษตรกรทุกรายที่เป็นตัวอย่าง ไม่ใช่ของรายใดรายหนึ่ง คิดตลอดช่วงการผลิต หรือต่อรุ่นการผลิตเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักด้วยพื้นที่เพาะปลูก

1.5.2 กรอบบัญชีสมดุล (balance sheet)

บัญชีสมดุลสินค้าเกษตร มีองค์ประกอบ 2 ด้านคือ ด้านผลผลิต (Production) และ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ (Utilization)

ผลผลิตรวมของจังหวัด = การนำไปใช้ประโยชน์

ผลผลิตรวมของจังหวัด

- ปริมาณผลผลิตของจังหวัดในช่วง 12 เดือน หรือ 1 ปี
- ปริมาณนำเข้าจากจังหวัดอื่น/ต่างประเทศในช่วง 12 เดือน หรือ 1 ปี
- ผลผลิตรวมของจังหวัด = ปริมาณการผลิต + การนำเข้าสินค้า

การใช้ประโยชน์

- การใช้ภายในจังหวัด เช่น บริโภค เลี้ยงสัตว์ แปรรูป ในช่วง 12 เดือน
- การส่งออกไปยังจังหวัดอื่นและต่างประเทศในช่วง 12 เดือน
- การนำไปใช้ประโยชน์ = การใช้ภายในประเทศ + การส่งออกสินค้า

วิธีการตลาด หมายถึง การแสดงให้เห็นทราบว่าผลผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งเมื่อผลิตแล้ว มีการเคลื่อนย้ายผ่านพ่อค้าคนกลางในระบบตลาดอย่างไร จนถึงผู้บริโภค/ผู้ใช้นิยสุดท้าย

ความสำคัญของวิถีตลาด

- ทำให้ทราบว่าสินค้านั้นมีคนกลางที่เกี่ยวข้องในระบบตลาดที่ประเภท
- ทำให้ทราบขนาดธุรกิจ/บทบาทของคนกลางในแต่ละสินค้า
- ใช้เป็นข้อมูลประกอบการบริหารจัดการสินค้า

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรเพื่อเป็นทางเลือกปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

1.6.1 เกษตรกร

- 1) สามารถวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ที่ได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม
- 2) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน
- 3) ผลิตได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และราคา

1.6.2 ผู้ประกอบการ สร้างความมั่นคงให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรได้สินค้าที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการและสามารถวางแผนบริหารจัดการสินค้านำรวมทั้งวางแผนการลงทุนได้อย่างชัดเจน

1.6.3 ผู้บริโภค ได้บริโภคผลผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ มีความแน่นอนในเรื่องปริมาณ ราคา และระยะเวลาที่ออกสู่ตลาด

1.6.4 ภาครัฐ สามารถวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำให้เกิดดุลยภาพทั้งด้านอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการสนับสนุนในการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่ Agri-Map เป็นสินค้าทางเลือกที่เหมาะสม

1.7 คำนิยามศัพท์

1.7.1 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร หมายถึง เนื้อที่ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรหรือเนื้อที่ที่ครัวเรือนคงในสิทธิผลประโยชน์ในที่ดินซึ่งไม่คำนึงถึงกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงของที่ดินนั้นๆ โดยพิจารณาจากเจตนาการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ซึ่งจะพิจารณาตามลักษณะการใช้ประโยชน์ประจำของพื้นที่ดินนั้นๆ เป็นเกณฑ์

1.7.2 เนื้อที่ทั้งหมด หมายถึง เนื้อที่ทั้งหมดที่รวมถึงเนื้อที่ป่าไม้เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและเนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร

1.7.3 นาข้าว หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูกข้าวและรวมบางส่วนที่อยู่ในนาข้าว เช่น คันนา จอมปลวก เนื้อที่สิ่งปลูกสร้าง และรวมถึงการใช้น้ำข้าวปลูกพืชอื่นหลังฤดูการปลูกข้าว

1.7.4 พืชไร่ หมายถึง ที่ดินที่น้ำไม่ท่วมขังส่วนใหญ่เป็นที่ดอนมักใช้ในการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ฝ้าย ปอ ถั่ว ต่างๆ เป็นต้น โดยให้รวมเนื้อที่สิ่งปลูกสร้าง (ถ้ามี) และรวมถึงที่ปลูกข้าวไร่ด้วย

1.7.5 สวนผัก หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกพืชผัก เช่น พริก ผักชี แตงกวา ผักกาด เป็นต้น โดยให้รวมเนื้อที่สิ่งปลูกสร้างและเนื้อที่ร่องสวนเข้าไปด้วย (ถ้ามี)

1.7.6 ไม้ดอก/ไม้ประดับ หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกไม้ดอก/ไม้ประดับ เช่น กุหลาบ กล้วยไม้ จำปี มะลิ เป็นต้น โดยให้รวมเนื้อที่สิ่งปลูกสร้างและเนื้อที่ร่องสวนเข้าไปด้วย (ถ้ามี)

1.7.7 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น หมายถึง เนื้อที่ที่ครัวเรือนเกษตรถือครองอยู่ ได้แก่ สระน้ำ คูน้ำ บ่อปลา บ่อกัก ทางน้ำ หรือ ถนน ที่มีอยู่ในแปลงเกษตรทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ที่รกร้างพาร์มและสิ่งปลูกสร้างที่ถือครองอยู่ นอกเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรข้างต้น ฯลฯ

1.7.8 เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร หมายถึง เนื้อที่ส่วนที่เหลือจากการหักเนื้อที่ป่าไม้ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรออกจากเนื้อที่ทั้งหมด ได้แก่ เนื้อที่ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ซึ่งรวมถึงที่อยู่อาศัย สิ่งปลูกสร้าง ย่านการค้า ที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม โรงเรียน โรงพยาบาล วัด ถนน ทางหลวง ทางรถไฟ สนามบิน แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ สถานที่ราชการ และที่อื่นๆ ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร เป็นต้น

1.7.9 แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map : Agricultural Map for Adaptive Management) ได้มุ่งเน้นการวางแผนภาคการเกษตรอย่างยั่งยืนโดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร สร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการผลิตสินค้าให้มีความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน